

Sygn. akt III USK 474/21

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania D. Z.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu

o ustalenie ustawodawstwa właściwego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19 lipca 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 1732/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 24 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa 1732/20 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu oddalił apelację odwołującego się D. Z. od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu z 2 lipca 2020 r., sygn. akt V U 442/20, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z 24 stycznia 2020 r.

Wyrokiem z 2 lipca 2020 r., sygn. akt V U 442/20 Sąd Okręgowy w Opolu w punkcie I oddalił odwołanie D. Z. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Opolu z 24 stycznia 2020 r., w której organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca podlegał ustawodawstwu polskiemu w okresie od 1 listopada 2017 r. do 30 kwietnia 2019 r., a w punkcie II zasądził od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 14 ust. 5 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w związku z art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L. 2004.166); art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. L 284 z 30.10.2009, s. 1); art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 477¹¹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że Sąd Okręgowy, wydając zaskarżony wyrok, wyjaśnił wszystkie istotne okoliczności sprawy, przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe oraz dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych w granicach zasad logiki formalnej i doświadczenia życiowego, zgodnie ze swobodną oceną dowodów w myśl art. 233 § 1 k.p.c., a następnie wydał trafny, odpowiadający prawu wyrok.

W odniesieniu do zarzutu nieważności postępowania, której istnienia skarżący upatrywał się w fakcie niewezwania do udziału w sprawie niemieckiego pracodawcy wnioskodawcy, M. S. działającego pod firmą S., Sąd odwoławczy ocenił, że zarzut ten jest niezasadny, ponieważ ugruntowane jest już orzecznictwo Sądu Najwyższego, że pracodawca zatrudniający ubezpieczonego za granicą nie jest zainteresowanym w sprawie z odwołania ubezpieczonego przeciwko organowi rentowemu o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a wynik takiej sprawy nie dotyczy bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy (patrz m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 maja 2020 r., I UK 227/19, LEX nr 3029180 i powołane tam orzecznictwo).

Sąd drugiej instancji wskazał, że w niniejszej sprawie niemiecka instytucja ubezpieczeniowa, działając w ramach procedury zainicjowanej skierowaniem do niej przez polski organ rentowy pisma w tej konkretnej sprawie, nie zgłosiła sprzeciwu w przedmiocie ustalenia polskiego ustawodawstwa dla wnioskodawcy. W świetle celu regulacji zawartych w rozporządzeniu podstawowym i wykonawczym, w szczególności w przepisach art. 5 i art. 16 rozporządzenia

wykonawczego, stanowisko instytucji niemieckiej nie może być w przedmiotowej sprawie niedostrzegane, czy ignorowane, jak zdawać by się mogło, że chce apelujący. Organ rentowy w pismach z 26 marca i 1 sierpnia 2018 r. zwrócił się do niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej w sprawie faktycznego wykonywania przez wnioskodawcę pracy najemnej na terenie Niemiec. W odpowiedzi niemiecka instytucja ubezpieczeniowa, pismem z 16 sierpnia 2019 r., poinformowała o zgłoszeniu wnioskodawcy przez pracodawcę M. S. działającego pod firmą S. w okresie od 1 listopada 2017 r. do 30 kwietnia 2019 r. ze wskazaniem, że miesięczne wynagrodzenie za pracę było minimalne, wobec czego można przyjąć, że wykonywana przez ubezpieczonego praca na terenie Niemiec miała charakter marginalny. W związku z powyższym ZUS, pismem z 8 listopada 2019 r., poinformował zarówno ubezpieczonego, jak i niemiecką instytucję ubezpieczeniową o ustaleniu tymczasowo jako właściwego dla D. Z., polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie objętym sporem. Z kolei niemiecka instytucja, która otrzymała tę informację 18 listopada 2019 r. nie wniosła żadnych zastrzeżeń do tego ustalenia. Brak reakcji niemieckiej instytucji ubezpieczeniowej jednoznacznie, w ocenie Sądu Apelacyjnego, wskazuje na prawidłowość ustalenia polskiego ustawodawstwa przez ZUS, zwłaszcza przy uwzględnieniu wymiaru świadczonej przez wnioskodawcę pracy na terenie Niemiec, która bez wątpienia miała charakter znikomy, marginalny. W ten sposób, uzgodnionymi stanowiskami obu instytucji, zakończono procedurę przewidzianą w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, a zaskarżona decyzja jedynie potwierdza to „ostateczne” stanowisko obu instytucji. W tej sprawie zatem instytucje wymieniły między sobą wszystkie dane niezbędne dla ustanowienia i określenia praw i obowiązków wnioskodawcy, do którego miało zastosowanie rozporządzenie podstawowe. Z tego względu nie było potrzebne ani zobowiązanie organu rentowego do przedłożenia protokołu z kontroli przeprowadzonej u niemieckiego pracodawcy w zakresie zatrudnienia i wynagrodzenia wnioskodawcy, obejmującego sporny okres od 1 listopada 2017 r., ani też zobowiązanie organu rentowego do przedstawienia wyliczenia, na podstawie którego praca wnioskodawcy została uznana za marginalną wraz z dokumentami, na których oparł się organ sporządzając to wyliczenie.

Sąd drugiej instancji uznał, że ZUS wszczął procedurę wynikającą z art. 16 rozporządzenia wykonawczego, ustalił jako tymczasowe ustawodawstwo polskie, zaś instytucja niemiecka w terminie 2 miesięcy, wskazanym w art. 16 ust. 2 tego rozporządzenia, nie zakwestionowała tego stanowiska, a ostatecznie okazało się, że podstawą uzgodnionego przez obie instytucje stanowiska co do właściwego ustawodawstwa było to, że nie zaistniały przesłanki do zastosowania art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego. Ustalenie przez obie instytucje właściwego ustawodawstwa, które nie jest zgodne z zasadą wynikającą z art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, może być również rezultatem ustaleń instytucji miejsca, w którym według twierdzeń wnioskodawcy praca była świadczona, jednak nie mogła ona stanowić tytułu do podlegania ubezpieczeniom w tym państwie z uwagi na jej marginalny charakter. Wszczęta procedura uzgodnień, prowadzona w oparciu o przepis art. 16 i 5 rozporządzenia wykonawczego, może bowiem doprowadzić do takich ustaleń instytucji państwa, w którym praca miała być świadczona i w konsekwencji uzgodnienia przez obie instytucje wspólnego stanowiska, że nie może mieć zastosowania ustawodawstwo wskazane art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego. To zaś oznacza, że procedurę uzgodnień można zakończyć tylko stwierdzeniem, że zastosowanie mogło mieć w takiej sytuacji tylko ustawodawstwo państwa, w którym prowadzona jest działalność gospodarcza. Niezasadny zatem okazał się zarzut naruszenia art. 13 ust. 3 w zw. z art. 14 ust. 5 rozporządzeń.

Następnie Sąd drugiej instancji zauważył, że w decyzji tymczasowej z 8 listopada 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że praca wnioskodawcy w Niemczech miała charakter marginalny, jednak ostateczny werdykt w tym zakresie był uzależniony od przebiegu procedury realizowanej zgodnie z art. 16 rozporządzenia wykonawczego. W takim razie ciężar stwierdzenia „pracy marginalnej” przechodzi na podmiot miejsca wykonywania pracy najemnej, unikając tym samym oceny prawnej umowy o pracę zawartej w innym państwie członkowskim. Niemiecka instytucja ubezpieczeniowa wskazała wprost, w ramach powyższej procedury, że traktuje pracę ubezpieczonego w Niemczech jako marginalną. Tym samym ocena pracy marginalnej została podjęta przez właściwy ku temu organ, zaś strona pozwana, a tym samym później Sąd Okręgowy nie

decydował samodzielnie o pracy marginalnej jako negatywnej przesłance wyłączającej zastosowanie ustawodawstwa właściwego na podstawie art. 13 rozporządzenia podstawowego (por. wyrok Sądu Najwyższego za 16 stycznia 2019 r., I UK 392/17, LEX nr 2607294).

Sąd Apelacyjny zauważył również, że w ramach umowy o pracę z 31 października 2017 r. wnioskodawca wykonywał pracę przedstawiciela handlowego. Czas pracy określono na 10 godzin miesięcznie, a wynagrodzenie określono na kwotę 88,40 euro miesięcznie. Już samo określenie czasu pracy i wysokości umówionego wynagrodzenia skłania zatem do wniosku, że świadczona przez apelującego praca była właśnie marginalna w porównaniu do prowadzonej przez niego w Polsce działalności gospodarczej, gdyż uzyskane w ten sposób wynagrodzenie nie pokrywałoby nawet kosztów dojazdu do pracy, jak i kosztów niezbędnego utrzymania poza miejscem zamieszkania (wyżywienia, noclegu, przemieszczania się) na terenie państwa, w którym miała być świadczona praca. Powyższe umacnia stanowisko o nietrafności zarzutu naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisu art. 14 ust. 5b rozporządzenia wykonawczego.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 (nieważność postępowania) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że powyższe uzasadnia fakt nieprawidłowej oceny Sądu drugiej instancji, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że właściwym dla ubezpieczonego ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że organ rentowy nie wyjaśnił dostatecznie wszelkich okoliczności sprawy. Brak bowiem jakichkolwiek dowodów świadczących o tym, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją niemiecką, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także fakt naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, poprzez pominięcie w

postępowaniu sądowym niemieckiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, a tym samym niedostrzeżenie, że doszło do nieważności powstępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie doszło do nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że w niniejszej sprawie nie doszło do nieważności postępowania. Jak słusznie zauważył Sąd drugiej instancji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśnione zostało, że w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z aspektu marginalnego charakteru pracy za granicą, Sąd nie jest zobligowany do zawiadamiania na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy. Wynik toczącej się sprawy, nie dotyczy bowiem bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy. Ocena, czy praca wykonywana w jednym z państw unijnych miała charakter marginalny należy kompetencji dwu (lub więcej) właściwych instytucji

ubezpieczeniowych, które powinny dojść do konsensu w takiej sprawie, także osiągniętego w drodze concyliacji. Dopiero prawomocna decyzja instytucji ubezpieczeniowej określa państwo wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz może (ale nie musi) wpływać na kwestię opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375). Nie można zatem przyjąć, że postępowanie w niniejszej sprawie dotknięte było nieważnością.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna jest w niniejszej sprawie oczywiście uzasadniona. Należy zauważyć, że strona skarżąca, pod pozorem oczywistej zasadności skargi kasacyjnej i rażących naruszeń przepisów prawa, w rzeczywistości stara się podważyć ocenę materiału

dowodowego dokonaną przez Sąd Apelacyjny i przeforsować ocenę korzystną dla siebie. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi w rzeczywistości polemikę z oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, nie wykazuje ono jednak, że Sąd drugiej instancji dopuścił się rażącego naruszenia przepisów prawa.

Ponadto, skarżący nie wskazał nawet, których przepisów dotyczą sformułowane przez niego zarzuty mające świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wobec powyższego, nie można uznać, aby skarżący wykazał oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[as]